[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 654

ਯਸ਼ਵੰਤ ਆਦਿ.

ਬਨਾਮ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ

(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ(ਾਂ). 385-386 ਦਾ 2008)

ਸਤੰਬਰ 4, 2018

[ਇੰ. ਵੀ. ਰਮਨਾ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ਾਂਤਾਗੌਡਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 — ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 304 ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 330,354,355, 342 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ – ਅਭਿਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ 'ਲੁੱਟ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ – ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਏ-1 ਤੋਂ 10) ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 330, 354, 355, 342 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ (ਏ-1 ਤੋਂ 9) ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ 354, 355, 342 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਏ-10 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਨਤੀਜਤਨ, ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ 9) ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ, ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 302 ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ – ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਏ-1 ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਘੁੱਟਣ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਨ – ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਸਨ – ਬਲਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਪੀੜਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸ ਦੀ ਉਲਟੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਨ ਘੁੱਟਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਹੋਈ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਨ ਸੀ – ਗਲਤੀਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿੱਚਕਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ, ਇਸ ਲਈ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ – ਅਨੁਸਾਰਨ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਜਾਂ 304 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਏ-2 ਤੋਂ ਏ-9 ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਯਾਨੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾ 299 – ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਸਿਰਫ਼ "ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਣਕ ਸੰਬੰਧ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ – ਧਾਰਾ 299 ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ – ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਾਇਆ ਹੈ – ਪਰ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਕਸਿਮ – ਫਾਲਸਸ ਇਨ ਉਨੋ, ਫਾਲਸਸ ਇਨ ਓਮਨੀਬਸ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਿਧਾਂਤ/ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ – 'ਆਪਣੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਲੱਭੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੈਸੇ ਹੀ ਲਵੋ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦਮ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਨ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਹਨ, ਪਰ ਉਲਟ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 16]

2. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਅਧੀਨ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਸਿਰਫ਼ "ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਣਕ ਸੰਬੰਧ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਹੁਣ, ਜੋ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 299 ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ। ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਕਾਰਣਕਾਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਕਾਰਣਕ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਮੋੜਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ, ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? [ਪੈਰਾ 17]

3. ਇਹ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਤੈਅ ਹੈ ਜਿਥੇ 'ਆਪਣੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ' ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ 'ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ/ਚੁੱਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਸਿਦਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 299 ਦੇ ਵਿਆਖਿਆ 1 ਅਧੀਨ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸਦੀ ਉਲਟੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ, ਘਾਵ ਲੱਗਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਇੱਥੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਨ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18]

4. ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੱਟਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਜ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਨੂੰ ਸਕੱਲ ਹੱਡੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਵੱਖਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19]

5. ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਣਕ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ, ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 299 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਨੁਸਾਰਵਾਰ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਜਾਂ 304 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21]

6. ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ

ਵੱਖਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਰਾਸਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 330 ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 330 ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਨੁਸਾਰਵਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 30 ਅਤੇ 34]

ਚੰਦਰੱਪਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 : [2007] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 630; ਮਹਤਾਬ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, (2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670: [2009] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 848; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ (1995) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262 : [1995] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 44 ; ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਵ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਐਸ.ਸੀ. 1917 : [1982] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 360; ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2007) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455 : [2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 891; ਗਣੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 152 : [2009] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 848; ਜਯਸੀਲਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2009) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 275 : [2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 200; ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 959 ਦਾ 2018 ਫੈਸਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 01.08.2018 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਸੋਮਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2013) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 382 : [2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1155; ਅਲਿਸਟਰ ਐਂਥਨੀ ਪਰੇਰਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2012) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 648 : [2012] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਰ ਬਨਾਮ ਬਲਾਊ [1975] 3 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 446 (ਸੀ.ਏ) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਤਨਲਾਲ ਅਤੇ ਧੀਰਜਲਾਲ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਾਨੂੰਨ (27ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2007] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 630 ਪੈਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 848 ਪੈਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 44 ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1982] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 360 ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 891 ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 848 ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 200 ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1155 ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145 ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 385-386 ਦੇ 2008

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ, ਨਾਗਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 13.12.2007 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਨਾਲ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 182-187/2009, 299/2008, 387-388/2008

ਆਰ. ਬਸੰਤ, ਐਸ. ਨਾਗਮੁਥੁ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਐਮ. ਜਾਧਵ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਪੀ., ਬ੍ਰਿਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸਾਹ, ਆਦਿਤਿਆ ਖੰਨਾ, ਪੀ. ਪਾਰਥੀਬਨ, ਨਿਕੋਲਸ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਆਸਥਾ ਦੀਪ, ਏ.ਐਸ. ਵੈਰਾਵਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਆਰ. ਦਹਾਤ, ਵੇਂਕਟੇਸਵਰ ਰਾਓ ਅਨੁਮੋਲੁ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਰਾਮਕਾਂਤਰਾਓ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਮਿਸ ਸੁਵਰਣਾ ਗਣੂ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

“ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ”

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਨੂੰ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪੁਲਿਸਿੰਗ' ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਕੰਟਰੋਲ ਹੀ ਇੱਕੋ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਮੁੜ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਉੱਚੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹੈ!

2. ਇਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ, ਮਿਤੀ 13.12.2007 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 393, 394, 395, 397, 419 ਅਤੇ 420 ਦੇ 1995 ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਟਨਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3. ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 23.06.1993 ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਪੀ.ਆਈ) ਨਰੂਲੇ (ਏ-1) ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੁਖੀ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਤੇਲਗੁੜੀਆ (ਪੀਡਬਲਿਊ-48), ਜੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਦਿਓਲਾਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪੀ.ਆਈ ਨਰੂਲੇ (ਏ-1) ਦੇ ਨਾਲ ਗਣੇਸ਼ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਰੁਣਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਨਾਮਕ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਆਈ ਨਰੂਲੇ (ਏ-1) ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਡੀਆ ਸਨ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਠ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਆਈ ਨਰੂਲੇ (ਏ-1) ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ।

4. ਉਸ ਰਾਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਗਸ਼ਤੀ ਦਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਆਈ. ਨਰੂਲੇ (ਏ-1), ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਯਸ਼ਵੰਤ ਮੁਕਾਜੀ ਕਰਾਡੇ (ਏ-2), ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਾਮਭਾਊ ਵਿੱਠਲਰਾਵ ਕਾਡੂ (ਏ-3), ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਾਹਿਰੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰਮਿਯਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ (ਏ-4), ਨਿਲਕੰਠ ਪੰਡੂਰੰਗ ਭਰਾਪਗੋਲ (ਏ-5), ਨਾਮਦੇਵ ਨਾਥੂਜੀ ਗਜਭੀਏ (ਏ-6), ਰਾਮ ਤੁਕਾਰਾਮ ਚੌਯਾਰ (ਏ-7), ਅਸ਼ੋਕ ਭਵਾਨੀ ਗੁਲਾਮ ਸ਼ੁਕਲਾ (ਏ-8), ਸੁਧਾਕਰ ਮਾਰੋਤਰਾਵ ਠਾਕਰੇ (ਏ-9) ਅਤੇ ਰਘੁਨਾਥ ਬਰਕੂਜੀ ਭਟਕੇ (ਏ-10), ਗਣੇਸ਼ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਰੁਣਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਸਮੇਤ, ਐਚ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੇਲਗੁੜੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-48) ਦੇ ਘਰ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨਜ਼, ਅਜਨੀ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਐਚ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੇਲਗੁੜੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-48) ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸਚਿਅਨ ਮਰਦ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਐਂਥੋਨੀ’ ਸੀ, ਲੁੱਟ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਚ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੇਲਗੁੜੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-48) ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ‘ਐਂਥੋਨੀ’ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ। ਐਚ.ਸੀ.ਪੀ. ਤੇਲਗੁੜੀਆ, ਪੁਲਿਸ ਦਲ ਨੂੰ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੌ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

5. ਰਾਤ ਦੇ 1:00 ਵਜੇ ਕੇ, ਪੁਲਿਸ ਦਲ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੀ ਪਤਨੀ ਜ਼ਰੀਨਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਦਲ ਨੇ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਣੀ ਕੋਠੀ, ਹਿੱਲ ਟਾਪ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਪਾਈ ਗਈ। ਲਗਭਗ 3:55 ਵਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਹੋਰ ਸੈੱਲ ਮੇਟਸ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. 24.06.1993 ਦੀ ਸਵੇਰੇ 7:30 ਵਜੇ, ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੇ ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਮੁਆਇਨਾ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਾਜ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਂਥੋਨੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 238/1993 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 24.06.1993 ਨੂੰ ਰਾਤ 10:20 ਵਜੇ ਜੋਇਨਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੋਸਟ-ਮੋਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੀ.ਆਈ. ਓਜ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦਸ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ-

1.) ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ 23.06.1993 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 23.00 ਵਜੇ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਮੂਵਮੈਂਟ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਨੰਬਰ 26 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਤ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਲਈ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦਫਤਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਣੇਸ਼ਪ੍ਰਸਾਦ ਠਾਕੁਰ, ਅਰੁਣਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਬਰੈਥੀਆ, ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਮਾਧੋਰਾਵ ਤੇਂਗੁਰੀਆ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਐਮ.ਐਚ-12/9887 ਸੀ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੋਇਨਸ ਆਦਮ ਯੇਲਮਾਟੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 00.45 ਵਜੇ 24.06.1993 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਅਤੇ ਬੈਨੀਅਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਖਿੱਚਿਆ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੋਟੀ ਨਾਲ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਕਤ ਕ੍ਵਾਈਮ 'ਚ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੀ ਗੱਡੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਕੁੱਟਿਆ ਵੀ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ 3.55 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਾਕ ਅਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਏ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਐਡਮ ਯੇਲਾਮਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਯੂ/ਐਸ. 302 r/w. ਸੈਕੰ. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ 34 ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਦਰ

2.) ਦੂਜਾ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਆਮ ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੋਇਨਸ ਐਡਮ ਯੇਲਾਮਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 00.45 ਵਜੇ 24.06.1993 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜ਼ਰੀਨਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ, ਜ਼ਰੀਨਾ ਦੇ ਸਤਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਮਾਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕ੍ਵਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦਫ਼ਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੀਨਾ ਦੇ ਪੈਟੀਕੋਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 354 ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇੱਕ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ।

3.) ਤੀਜਾ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਆਮ ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੰਦੀ ਬਣਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕੁਮਾਰੀ ਸਟੇਨਲੋਸ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਅਤੇ ਲੜਕਾ ਜੋਰਜ ਉਮਰ 8 ਸਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੀਨਾ ਦਾ ਭਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਿਚਰਡ ਅਬਰਾਹਮ ਹੈਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਟੈਨਲੀ ਪੈਟਰਿਕ ਹੈ, ਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ।

4.) ਚੌਥੇ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਗਾਊ, ਉਕਤ ਦਿਨ, ਮਿਤੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਜੋਇਨਸ ਐਡਮ ਯੈਲਾਮਤੀ, ਉਮਰ 42 ਸਾਲ, ਅਤੇ ਜ਼ਰੀਨਾ ਵਾਈ/ਓ ਜੋਇਨਸ ਯੈਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਜੋਇਨਸ ਯੈਲਾਮਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੀਨਾ ਵਾਈ/ਓ ਜੋਇਨਸ ਯੈਲਾਮਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ “ਇੰਡੀਆ ਸਨ” ਵਿੱਚ ਗਣੇਸ਼ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਾਬੂਲਾਲ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਅਰੁਣਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਰ/ਵ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ।

5.) ਪੰਜਵੇਂ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਗਾਊ, ਉਕਤ ਦਿਨ, ਮਿਤੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਜੋਇਨਸ ਐਡਮ ਯੈਲਾਮਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੀਨਾ ਵਾਈ/ਓ ਜੋਇਨਸ ਯੈਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਉਕਤ ਜੋਇਨਸ ਐਡਮ ਯੈਲਾਮਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੀਨਾ ਵਾਈ/ਓ ਜੋਇਨਸ ਯੈਲਾਮਤੀ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 355 ਰ/ਵ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ।

7. ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 416 ਦੇ 1993, ਮਿਤੀ 22.09.1995 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ-

ਦੋਸ਼ੀ

ਧਾਰਾ

ਸਜ਼ਾ/ਬਰੀ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-10

ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ 302 ਧਾਰਾ

ਬਰੀ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-10

330 ਰ/ਵ. 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ

ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-10

354 ਰ/ਵ. 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ

ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 300 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-10

355 ਰ/ਵ. 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ

ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 300 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-10

342 ਰ/ਵ. 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ

ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 300 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ।

ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

ਕਿ ਡਾ. ਕੇਵਾਲੀਆ/ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-49 (ਐਕਸ. 296) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।NONE

ਕਿ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 17 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਜ਼ਖਮ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ।NONE

ਕਿ ਮੋਹਰੀ ਜ਼ਖਮ ਸਧਾਰਨ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।NONE

ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।NONE

ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਖਮ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।NONE

9. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਭਾਸਕਰ [ਏ-1], ਯਸ਼ਵੰਤ [ਏ-2], ਰਘੁਨਾਥ [ਏ-10] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 393 ਦੀ 1995, ਜੈਰੁਦੀਨ [ਏ-4], ਨਿਕਲੰਕ [ਏ-5] ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵ [ਏ-6] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 394 ਦੀ 1995, ਰਮੇਸ਼ [ਏ-7], ਅਸ਼ੋਕ ਭਵਾਨੀ ਗੁਲਾਮ ਸ਼ੁਕਲਾ [ਏ-8], ਸੁਧਾਕਰ [ਏ-9] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 395 ਦੀ 1995, ਰਾਮਭਾਊ [ਏ-3] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 397 ਦੀ 1995, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਬਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 419 ਦੀ 1995 ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 420 ਦੀ 1995 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

10. ਮਿਤੀ 13.12.2007 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ (ਸ) 419 ਅਤੇ 420 ਦੀ 1995 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 9 ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 354, 355, 342 ਨਾਲ

ਪੜ੍ਹੀ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਘੁਨਾਥ ਬਰਕੂਜੀ ਭਾਕਤੇ (ਏ-10) ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ-

i. ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਾਲ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ii. ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਪੀਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

iii. ਭਾਵੇਂ ਕਿ PW-1 [ਜ਼ਰੀਨਾ] ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ।

iv. ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 355 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ।

v. ਮੁਲਜ਼ਮ A-10 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

11. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੁਲਜ਼ਮ-ਯਸ਼ਵੰਤ [A-2] ਅਤੇ ਭਾਸਕਰ [A-1] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 385 ਦੀ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਅੰਬਿਕਾ [A-3] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 386 ਦੀ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਹੂਰੁੱਦੀਨ [A-4], ਨਿਲਕੰਠ [A-5] ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵ [A-6] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 387 ਦੀ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਰਮੇਸ਼ [A-7] ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭਵਾਨੀ [A-8] ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭਵਾਨੀ [A-9] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 388 ਦੀ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਸੁਧਾਕਰ ਗੁਲਾਮ ਸ਼ੁਕਲਾ [A-9] ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 299 ਦੀ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੰਬਰ 182 ਅਤੇ 187 ਦੀ 2009 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 22.02.2008 ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਾਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਾਰਣ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਣਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ A-1 ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰੀ, ਮੁਲਜ਼ਮ A-1 ਦਾ ਨਾਮ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

12. ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਬਸੰਤ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਐਸ. ਨਾਗਾਮੁਥੂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ

a ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮਵਰਤੀ ਰਾਏ, ਗੈਰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੀ. ਉੱਚ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਦੂਜੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

c. ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।
d. ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।

e. ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-10 ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

13. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਰਾਮਕਾਂਤਰਾਵ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵਕੀਲ, ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-49 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਅਸਰ

ਚੋਟਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਸੰਬੰਧ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ II ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

14. ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਘਟਨਾ ਨੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ?

15. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-21 (ਕਿਸ਼ਨ ਖਡੋਡੇ) ਦੁਆਰਾ, ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਜਿਸ ਲੈਕ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਘੁੱਟਣ ਭਰਿਆ, ਗੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੋਤਲ ਗਾਰਡ ਦੇ ਬੀਜ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਲਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-49 (ਡਾ. ਕੇਵਲਿਆ), ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟ-ਮੋਰਟਮ ਕੀਤਾ, ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਲ-ਤਿਆਗ, ਮੂਤਰ ਨਿਕਾਸ ਆਦਿ। ਭਾਵੇਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-49 ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੇਤਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ, ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਲਟੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਣਾਅ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਹਿਲਾਂ ਟੀਬੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸੀ।

16. ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧ ਕਤਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ [ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।]

ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਇਹ ਅਚਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਹਨ, ਪਰ ਉਲਟਾ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ-

299. ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ।—ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸੰਭਵਤਃ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

17. ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਾਰਣ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਸਿਰਫ਼ "ਕੰਮ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਨਕ ਸੰਬੰਧ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਕਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੱਥਾਤਮਕ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਣ। ਤੱਥਾਤਮਕ ਕਾਰਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ। ਪਰ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੇਸ ਕਾਰਣਕ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ, ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਜੋਇਨਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

18. ਇਹ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਅਧੀਨ ਸੈਟਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 'ਆਪਣੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ/ਚੁੱਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ 1 ਅਧੀਨ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਿਨਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਵਾਲਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ

R ਬਨਾਮ Blaue, [1975] 3 All ER 446 (CA) ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਉਲਟੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਜੋ ਇੱਥੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਨ ਹੈ।

19. ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਨੂੰ ਖੋਪੜੀ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਵੱਖਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

20. ਹੋਰ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 (ਜ਼ਰੀਨਾ) ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਹੋਏ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਖਾਲੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ 'ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੋਇਨਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ'। ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪੀਡਬਲਯੂ-21 (ਸੈੱਲ-ਇਨਮੇਟ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-42 (ਮੁਖੀ ਕਾਂਸਟੇਬਲ) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੀ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਟੀਬੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੌਕ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਜੋਇਨਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਜੋਇਨਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਬੀਚ ਕਾਰਣ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਨ ਹੈ।

21. ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਣ ਸੰਬੰਧ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਜਾਂ 304 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਰੋਪੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤਰਕ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦੀ ਉੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ

ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਮਾਨ ਬਰੀ ਦਾ ਉਲਟਾਉਣਾ ਇੱਥੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ [ਹਵਾਲਾ ਚੰਦਰੱਪਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ, (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415; ਮਹਾਤਾਬ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ., (2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670].

23. ਇਹ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਯਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 113ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ 1985 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 114-ਬੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੋਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, 1995 (4) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262, ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

2 ਵਾਈ. ਡੀ. ਦਿੰਸਟੀਨ, “ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਬਚਾਅ”, ਲੇਇਡਨ, 1965. ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉੱਠੇਗਾ ਜੇ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇ, ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕਮਾਂਡ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇ।

25. ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-1 ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਦੋਸ਼ੀ ਏ-1) ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਬੋਨਾਫਾਈਡ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਵੱਲ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬੋਨਾਫਾਈਡ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਂਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਰਕ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁੜ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

26. ਤੀਜਾ ਸਵਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-10 (ਰਘੁਨਾਥ ਭਕਤੇ) ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਏ-10 ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਕਮਤ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏ-10 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਦਨੁਸਾਰ, ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਏ-10 ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

27. ਸਾਡੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੂਸੇ ਤੋਂ ਦਾਣਾ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਖੋਜਣ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੈਕਸਿਮ 'ਫਾਲਸਸ ਇਨ ਉਨੋ, ਫਾਲਸਸ ਇਨ ਓਮਨੀਬਸ' ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। [ਹਵਾਲਾ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2007) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455;ਗਣੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 152;ਜਯਸੀਲਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ, (2009) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 275] ਇਹ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਲਾਉਣ ਦੀ ਈਰਖਾ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਹਨ [ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨ

ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਜੋ 'ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਲਦੀ ਨਾ ਕਰਨ' ਬਜਾਏ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-41 (ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਜੇ ਠੇਂਗੜੇ), ਪੀਡਬਲਿਊ-48 (ਐਚਸੀ ਤੇਲਗੁੜਿਆ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-66 (ਆਈ.ਓ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੋਡਬੋਲੇ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗਸ਼ਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ-10 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ।

28. ਚੌਥਾ ਸਵਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

29. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਨਜ3$_{SUPERSCRIPT}$, ਸੋਮਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ, (2013) 11 ਐਸਸੀਸੀ 382 ਅਤੇ ਅਲਿਸਟਰ ਐਂਥਨੀ ਪਰੇਰਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2012) 2 ਐਸਸੀਸੀ 648 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ-

ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਜ਼ਾ ਉਚਿਤ, ਪਰਯਾਪਤ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੋਟੀਵ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਗੁਆ ਬੈਠਣ। ਅਪਰਯਾਪਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੀੜਤ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

30. ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੇ ਖਾਲਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਲ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ, ਏਆਈਆਰ 1936 ਲਾਹ 471 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-

ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਮਾਰਕੁੱਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਸੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਬਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਝੂਠੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਜੋ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ।

ਰਤਨਲਾਲ ਅਤੇ ਧੀਰਜਲਾਲ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਾਨੂੰਨ (27ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ), ਲੇਖਕ ਜਦੋਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਭ

ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਨਿਵਾਰਕ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇੱਥੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤੱਥਪੂਰਨ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦਤਾ ਦੀਆਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋਇਨਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਉੱਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਇਨਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਚੋਟਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਮਨਸ਼ਾ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

33. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਸਖਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸਰਦਾਰ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣਾ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਨਾਅਰਾ "ਸਦਰਕਸ਼ਣਾਯ ਖਲਨਿਗ੍ਰਹਣਾਯ" (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ: “ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ”), ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ।

34. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 330 ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਨੁਸਾਰਵਾਰ, ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਦੇ ਹਾਂ।

35. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 182-187 ਦੇ 2009 ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ। ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 385-386 ਦੇ 2008, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 387-388 ਦੇ 2008, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 299 ਦੇ 2008 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

36. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਜਵਾਨ
ਅਪੀਲਾਂ ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate